

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งต้องดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย โดยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติพร้อมทั้งกำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศ ตามยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่กล่าวว่า ประเทศไทยมีความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ ซึ่งการจัดการศึกษาถือเป็นการบริการสาธารณะอย่างหนึ่งนั้น อีกทั้งนโยบายการปฏิรูปประเทศได้มุ่งเน้นการพัฒนาค้นไทยในยุคศตวรรษที่ 21 ให้มีความสมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม มีความสุขในยุคดิจิทัล เพื่อพร้อมเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0)

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุก ๆ คน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กเล็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 2)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย สำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ผู้ปกครอง ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหลักการให้เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และการให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน อย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพ และเต็มศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรมไทย ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนที่เพียงพอ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 3 - 4)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยในหลายช่วงอายุเพื่อดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 2 - 5 ปี ที่เข้ารับบริการทุกคนให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีพัฒนาการตามวัยอย่างเต็มประสิทธิภาพของแต่ละบุคคล มีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านวินัย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เต็มที่เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติกำหนด มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปอย่างมีระบบ มีมาตรฐานและมีคุณภาพตามหลักวิชาการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กปฐมวัยภายในท้องถิ่นมีพัฒนาการสมบูรณ์ตามวัย ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และมีความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559, หน้า 1)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และสร้างสถานการณ์ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน รวมทั้งมีส่วนร่วมเชื่อมโยงในการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนอีกด้วย (สุนันทา สุนทรประเสริฐ, 2554, หน้า 1) การใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยจัดเป็นมาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ข้อ 4 ด้านสื่อและนวัตกรรมจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ ในมาตรฐานการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ซึ่งให้ความหมายของสื่อไว้ว่าเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้

ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรม ที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง จากที่กล่าวมาสื่อจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสื่อสามารถเป็นตัวกลางที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีพัฒนาการในการเรียนรู้ มากกว่าการสอนของครูในเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กปฐมวัยยังไม่สามารถอ่านหนังสือหรือ เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นรูปธรรมและเข้าใจยากได้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559, หน้า 57 - 58)

การพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย จึงมีความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก นอกจากการใช้สื่อการเรียนรู้จากวัสดุ ธรรมชาติที่ไม่สำเร็จรูป เช่น หิน เปลือกหอย กิ่งไม้ เพราะจะทำให้เด็กสนุกกับการใช้จินตนาการ มีความพร้อมทุกด้าน ทั้งจิตใจ ร่างกาย และความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับครูในการผลิตสื่อเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และยังสามารถใช้สื่อการสอนที่ตนเองผลิตขึ้นมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับเด็กเป็นสำคัญ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนเสียด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุ่งทรายจก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้อย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธาราม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโนนสวนหม่อน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิริพัฒน์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนสวรรค์ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคำชมภู รวมเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง ในปีการศึกษา พ.ศ. 2561 ทั้งสิ้น 253 คน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้องจัดการศึกษาด้วยวิสัยทัศน์ “องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง บริหารจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีคุณภาพ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ยกกระตือรือร้นมีส่วนร่วม” มีครู รวมทั้งสิ้น 17 คน อยู่ภายใต้การบริหารงานและการกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง หัวหน้าสถานศึกษา และผู้บริหารท้องถิ่น ตามลำดับ (แผนพัฒนาการศึกษาสี่ปี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง, 2560, หน้า 3)

สภาพในปัจจุบันด้านนโยบายการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดซื้อสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ในอัตราคนละ 1,700 บาท/คน/ปี ซึ่งผู้บริหารได้ดำเนินการโอนงบประมาณทั้งหมดที่ได้รับจัดสรรให้เป็นเงินรายได้ของสถานศึกษาทั้ง 8 แห่ง เพื่อดำเนินการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นสื่อสำเร็จรูปและเครื่องเล่นสนาม ส่วนในด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีเพียงครูบางท่านเท่านั้นที่ผลิตสื่อไว้จัดการเรียนการสอนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเอง

จากข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ครู และการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 8 แห่ง พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อ คือ ครูใช้สื่อประกอบกิจกรรมแต่ละกิจกรรมค่อนข้างน้อย ครูขาดทักษะในการผลิตและการใช้สื่อ ครูไม่มีความมั่นใจในการผลิตและการใช้สื่อในการเรียนการสอน แต่ครูทุกท่านมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กและมีความสนใจที่จะผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นเองเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย ต้องการที่จะได้รับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตและใช้สื่อที่มีคุณภาพ ต้องการคำแนะนำ สนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในการศึกษาดูงานด้านการผลิตและการใช้สื่อจากหน่วยงานที่มีการผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้กับเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายต่อไป (รุ่งนภา คำภุษา, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2560) ครูขาดทักษะและความชำนาญในการผลิตสื่อ และไม่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อ ทำให้ไม่สามารถจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยได้ตามที่ต้องการ อยากให้ครูได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและการใช้สื่อให้เพิ่มมากขึ้น (พรทิวา บ่อนอก, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2560) สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย คือ ตัวกลางระหว่างครูกับเด็กที่ใช้ในการจัดประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ ตั้งแต่ก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง แห่แรกขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2540 ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ มีเพียงดำเนินการจัดซื้อสื่อโดยไม่มีการพัฒนาศักยภาพครูด้านการผลิตสื่อเพื่อใช้เอง (ประภัสสร ผิวขำ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2560)

สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง มากที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติให้ครูผลิตสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ใช้จัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

ปฐมวัยด้วยตนเอง และนำสื่อที่ผลิตขึ้นมาใช้ด้วยตนเอง จึงจะเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง (ชบาไพร ศรีบุญเรือง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2560)

จากสภาพ ปัญหา และความต้องการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ กำกับ ดูแล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ในรูปแบบของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมตามหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และเพื่อให้ครูมีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ สามารถนำไปผลิตและใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในด้านการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 2 - 5 ปี รวมถึงการมีสื่อให้ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สภาพ ปัญหาและความต้องการ การผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ เป็นอย่างไร
2. แนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ มีอะไรบ้าง
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการ การผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ การผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
2. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
3. ทำให้ทราบข้อมูลผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
4. สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัดบึงกาฬ

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 18 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้วิจัย คือ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1 คน

1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูผู้สอน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนเสียด	จำนวน 3 คน
1.2.2 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต๋อง	จำนวน 2 คน
1.2.3 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนสวรรค์	จำนวน 2 คน
1.2.4 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธาราม	จำนวน 2 คน
1.2.5 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุ่งทรายจก	จำนวน 2 คน
1.2.6 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิริพัฒน์	จำนวน 2 คน
1.2.7 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคำชมภู	จำนวน 2 คน
1.2.8 ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโนนสวนหม่อน	จำนวน 2 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

2.1 วิทยากร และผู้นิเทศภายใน	จำนวน 2 คน
2.2 นักวิชาการการศึกษา	จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่

- 3.1 การผลิตสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
- 3.2 การใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู

- 4.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

4.2 การศึกษาดูงาน

4.3 การนิเทศภายใน

5. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยนำเอาหลักการตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart (Kemmis & Mc Taggart, 1988, p. 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2554, หน้า 301 – 303) ได้ให้หลักการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ไว้ 4 ขั้นตอนหลัก คือ

1. ขั้นการวางแผน (Planning)
2. ขั้นการปฏิบัติการ (Action)
3. ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)
4. ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection)

เมื่อปฏิบัติครบทั้ง 4 ขั้นตอนแล้ว นำผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมา สรุปและปรับปรุงการวางแผน (Re – Planning) ปรับปรุงการปฏิบัติการ (Re – Action) ปรับปรุงการสังเกตการณ์ (Re – Observation) และผลการสะท้อนกลับ (Re – Reflection) โดยมีการกำหนดปฏิบัติการเช่นนี้ไปอีก อย่างน้อย 1 วงรอบเพื่อเกิดการพัฒนาในขั้นตอน การปฏิบัติที่ยังไม่สมบูรณ์

6. ขอบเขตด้านเวลาในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาระหว่าง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 โดยดำเนินการเป็นวงรอบ ดังนี้

6.1 วงรอบที่ 1 ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 – ธันวาคม

พ.ศ. 2561

6.2 วงรอบที่ 2 ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 – กุมภาพันธ์

พ.ศ. 2562

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเพื่อ ประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาศักยภาพครู ในการ ผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิตยสารพิเศษเฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิตยสารพิเศษเฉพาะ ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดขึ้นกับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง ในทิศทางที่ดีขึ้นในด้านความสามารถ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
2. การผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การผลิตวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อ ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย โดยสื่อที่ผลิตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่
 - 2.1 สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านทักษะทางภาษา ด้านสติปัญญา และด้านทักษะทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ สไลด์ แผ่นใส เอกสาร ตำรา สารเคมี สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และคู่มือการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น
 - 2.2 สื่อประเภทเทคนิควิธีการ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูหรือผู้เรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่น การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง
3. สภาพการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันของการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
4. ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหาต่อการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ความต้องการของครูที่ต้องการพัฒนาความรู้ และทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
6. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง กระบวนการในการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของครูใน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

6.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อประชุมและให้ความรู้ครูโดยวิทยากร ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยให้มีการปฏิบัติจริง

6.2 การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำครูไปดูงานด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการผลิตและการใช้สื่อสำหรับเด็กปฐมวัยต้นแบบและมีการผลิตและการใช้สื่อในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยจริง

6.3 การนิเทศภายใน หมายถึง การติดตามช่วยเหลือ การให้คำแนะนำ การตรวจสอบคุณภาพของผลงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย จากผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

7. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อม ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 8 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนเสียด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต๋อง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธาราม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุ่งทรายจก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดอนสวรรค์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโนนสวนหม่อน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคำชมภู และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิริพัฒน์

8. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 2 - 5 ปี ที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

9. ครู หมายถึง บุคลากรที่มีหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษาหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

10. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง แนวทางวิธีการแก้ปัญหาหรือปรับปรุง และพัฒนางานที่ตนเองปฏิบัติ โดยวิเคราะห์สภาพปัญหา อันเป็นเหตุให้งานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากนั้นใช้แนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์การปฏิบัติงานและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ แล้วนำวิธีการดังกล่าวไปทดลองเพื่อที่จะทำให้งานนั้น ๆ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

10.1 ขั้นการวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง

10.2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่ได้วางแผนไว้ ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน

10.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลหลังจากการดำเนินการในการพัฒนาศักยภาพครูตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ ในขั้นการปฏิบัติการ

10.4 ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection) หมายถึง การตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากการใช้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อง และความสามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย

11. ผลการพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้เมื่อได้รับการพัฒนาศักยภาพโดยใช้แนวทางการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน โดยวัดจากผลของการสังเกตพฤติกรรมในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และผลการนิเทศภายใน